

Parașat Zachor - Să ștergi amintirea lui Amalek de sub ceruri [anul 5783]

Anul acesta, în toate sinagogile din lume evreii vor citi de Șabat în afara pericopei Tețave și porțiunea a doua din cele patru care se citesc de luna Adar, Parașat Zachor: „Să se păstreze în amintire ce ți-a făcut Amalek pe drum, când ieșeați din Egipt ... să ștergi amintirea lui Amalek de sub ceruri. Să nu uiți asta” (Deuteronom 25: 17, 19).

Prin aceste cuvinte Toraua poruncește să se amintească (să se țină minte) pe vecie, că trebuie să fie omorâți, distruși, duși la pierzanie întregul popor Amalek. De ce este necesară această poruncă tocmai contra poporului Amalek? Și cum rămâne cu alte popoare care au făcut extrem de rău Israelului? Lista lor este lungă, printre ele Egipt, Babilon, Grecia, Roma. Despre aceste popoare nu este nicio poruncă că ar trebui să-i urâm sau să-i distrugem pe vecie, în ciuda răului făcut de ei poporului evreu.

De exemplu Egiptul. Din primul capitol al cărții Exodul noi învățăm despre toate relele pe care ni le-au făcut egiptenii: „... ca să-i chinuie în chinurile lor ... ei le făceau viața amară prin muncă de sclavi ... dacă este băiat să-l omorâți” (Exod 1:11-16). Talmudul mai adaugă multe detalii groaznice. În ciuda acestei crudități cumplite față de poporul evreu, nu numai că Toraua nu ne poruncește să-i urâm pe egipteni, ci chiar scrie „Să nu-l disprețuiești pe egiptean, fiindcă ai fost locuitor străin în țara lui” (Deuteronom 23:7).

În comparație cu aceste atrocități ale egiptenilor față de evrei de-a lungul sutelor de ani, Amalek nu le-a făcut aproape nimic evreilor. În Tora citim despre o singură luptă cu Amalek în care au învins israelienii. Cauza poruncii de distrugere din Tora nu este deloc clară.

Aceeași distincție de neînțeles care se face între popoare (Amalek față de Egipt) există și între persoane. De Purim, cum se știe, persoana cea rea este Haman. Dar de ce oare nu citim nici un cuvânt de critică față de regele Ahașveroș? Din povestea lui Ester reiese că el era la fel de răufăcător ca și Haman. Când Haman a hotărât să distrugă poporul Israel, el știa că în ciuda puterii lui enorme, nu avea atribuțiunile necesare pentru a le aplica. Din această cauză el apelează la rege ca să-și primească aceste competențe. El apelează la rege în primul rând defăimând poporul evreu: „ ... Este risipit un popor care se menține separat printre popoare; legile lor sunt diferite de legile tuturor celorlalte popoare și ei nu țin legile regelui; nu merită să-i lăsăm în pace” (Ester 3:8). Însă el era îngrijorat că această defăimare nu va fi de ajuns, de cea i-a propus lui Ahașveroș o sumă uriașă de bani „zece mii de talanți de argint” (Ester 3:9), dacă îi va da autorizarea să distrugă poporul evreu.

Care a fost reacția regelui la așa o propunere inumană și contradictorie moralei omenești? Ahașveroș a fost de părere că ideea de a-i distruge pe evrei este o idee excelentă și a fost imediat de acord. De bucurie el a aprobat-o fără să ceară nici măcar banii care i se promisera. Așa s-a făcut părtaș la genocidul planificat, după cum scrie: „Regele și-a scos inelul cu sigiliu de pe mâna sa și i l-a dat lui Haman ... persecutorul evreilor, apoi regele i-a spus lui Haman, ți se dă și argintul și poporul ca să-i faci cum crezi tu de cuviință ... scriitorii regelui au fost chemați în prima lună ... și s-a scris tot ce le-a poruncit Haman ... s-a scris în numele regelui Ahașveroș și s-a sigilat cu inelul cu sigiliu al regelui ... curierii au plecat în grabă la cuvântul regelui” (Ester 3: 10-15).

Când totul era pregătit la măcelul planificat, regele a hotărât că a venit momentul potrivit pentru o petrecere împreună cu Haman ca să sărbătorească măcelul evreilor planificat: „Regele și Haman s-au așezat să bea” (Ester 3:15).

Un singur cuvânt al regelui era de ajuns ca să se facă revocarea planului lui Haman. Acest cuvânt nu a fost spus. Din contră, regele a susținut vehement planul diabolic a lui Haman. Era de așteptat ca să găsim în carte cel puțin o condamnare aspră a regelui Ahașveroș. Însă în tradiția evreiască Ahașveroș nu este catalogat un răufăcător în această poveste. Iarși vedem o diferențiere a atitudinii scripturilor față de cele două personaje.

Ca să înțelegem de ce există această diferențiere, trebuie să sortăm două feluri de antisemitism. Primul sort poate fi numit antisemitism „obișnuit”, iar al doilea antisemitism „în sine”. Primul fel de antisemitism este cineva sau un popor care îi exploatează pe evrei în favoarea lui. Toată intenția lui este să câștige în urma lor fără să-i pese că el poate să le provoace daune sau chiar și moarte. El nu are un plan special pentru a-i omorî pe evrei. Așa apare Egiptul, la fel și Ahașveroș și restul popoarelor care au oprimat poporul lui Israel (Babilon, Grecia, Roma) și poate alte popoare până în zilele noastre.

Să-l dăm de exemplu pe faraon. La început el a vrut să-i trimită pe evrei. Pe urmă s-a răzgândit: „... Inima faraonului și a slujitorilor săi s-a schimbat față de popor, astfel că au zis, ce-am făcut de l-am lăsat pe Israel să plece ca să nu mai muncească pentru noi ca sclav?” (Exod 14:5). Faraonul și poporul se trezesc întrebând, dacă pleacă evreii cine va construi pentru noi marile orașe și uriașele piramide, cine va curăța străzile? Din acest verset învățăm că ei au văzut în poporul evreu o unealtă pe care o pot folosi. Însă ei nu au avut un plan ca să-i omoare pe evrei. Chiar și când el a poruncit „dacă este băiat să-l omorâți” (Exod 1:16), a adăugat instantaneu „dacă este fată să trăiască”. Faraonul se simțea amenințat de băieți, dar nu de fete.

Cu totul diferit este Haman, care era antisemit „în sine”. Toată intenția lui a fost să omoare poporul israelian. Ce ar câștiga el din aceasta? Nimic. Din contră, el a propus să plătească o sumă mare de bani (zece mii de talanți de argint) pentru plăcerea de a ucide evrei „Să fie distruși, omorâți și nimiciti toți evreii, tineri și bătrâni, copiii și femeii, într-o singură zi” (Ester 3:13). Aceasta îi acordă titlul de antisemit „însuși”.

Spre deosebire de Haman, Ahașveroș era nepăsător la soarta evreilor. Când Haman i-a făcut propunerea, el a acceptat-o cu bucurie. Însă când a aflat că și iubita lui soție, Ester și de asemenea Mordohai care i-a salvat viața, sunt evrei, regele a devenit apărătorul și sprijinitorul evreilor.

Amalek a acționat ca și Haman. Atacul asupra evreilor nu avea niciun folos pentru Amalek. Evreii n-au vrut să le cucerească țara – doar erau în pustiu – și nu aveau nici un alt țel. Amalek a atacat numai din motiv de a-i omorî pe evrei, mai ales că erau foarte oboșiți.

Aceasta este idea de bază a acestui fragment – Zachor. Este necesar să înțelegem diferența între aceste două feluri de antisemitism (care se repetă și până în zilele noastre). Antisemiți „obișnuiți” ca faraonul și Ahașveroș pot fi mituiți sau convinși că pot avea câștig dacă renunță la ideile lor distrugătoare. Dar un antisemit „în sine”, cum erau Amalek și Haman nu pot fi convinși în niciun caz. La acești antisemiți, distrugerea evreilor este obiectul vieții.

În generația anterioară a apărut un antisemit cu numele de Hitler, care a hotărât să-i distrugă pe evreii Europei și apoi a lumii. Acești evrei nu au înțeles că este vorba despre un antisemit „însuși”. Ei au crezut că vor putea supraviețui sub această fiară. Au greșit crunt. Hitler era prototipul antisemitului „în sine” care a reușit să extermine șase milioane de evrei doar pentru că erau evrei.

Învățătura este una: să ne adunăm în fiecare an de „parașat Zachor” ca să auzim din nou și să reținem că dacă va mai apărea un antisemit de tipul lui Haman, poporul evreu să nu cumva să se înșele în aprecierea apartenenței lui, fiindcă prețul plătit este groaznic.

Să nu uităm!

